

OBCHOD (129) *sb m*

Pierwsze o jasne; -ód (23), -od (2); -od OpecŻyw; -ód : -od Mącz (22:1); -od- (14), -ód- (1); -od- : -ód- Mącz (10:1).

sg N obchód (41). ◇ G obchodu (7). ◇ D obchodu (3), obchodowi (1); -u Mącz; -u : -owi RejPos (2:1). ◇ A obchód (21). ◇ I obchod(e)m (1). ◇ L obchodzie (5). ◇ pl N obchody (12). ◇ G obchodów (15); -ów (7), -(o)w (8). ◇ D obchod(o)m (1). ◇ A obchody (13). ◇ I obchody (3) RejAp, SkarŻyw, Calep; obchodami (1) ReszList. ◇ L obchodzi(e)ch (4), obchod(a)ch (1) ReszList.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. *Uroczyste obchodzenie, święcenie jakiegoś wydarzenia; obrzęd, obyczaj; ritus Mącz, Calag, Calep; solemnitas Mącz, Calep; solempne Mącz, Cn; caerimonia Mącz; mysterium PolAnt; celebratio Cn (106) : A ten obchod ná potym wiecznie będzie [Statutum perpetuum erit] między wámi y pothomstwm wálmem trwáć/ thám gdzie iedno mieszkać będziecie. BibRadz Lev 23/14, I 43c marg, Lev 8 arg; Ná to też święto mielićne ofiárowáli (krom inych obchodow) ná obiáthę Cielcá/ Skopu/ Barankow rocznych liedm/ Kozlá s fwemi ofiárami zá grzech. BielKron 38v; RejAp 136v; A záwždy infze á infze czárthowkie wymyśly kázdemu świętu z ofobná wynáyduiáć/ zániechawfzy prawdziwych obchodow ktore były przez Duchá świętego poftánowione RejPos 276v; SkarŻyw 114; ReszList 186; Ritus – Obchod zwiczáji przii ofierzech. Calep 925b.*

obchod kogo, czego (35): KromRozm I F2v; Day Boże/ áby Błogofławionego Sylweftrá twego obchod nam przydáł nabożeństwą/ y zbáwienia. KrowObr 163, 163 [2 r.]; BibRadz Ex 31 arg, 35 arg, 2.Par 35/18, Luc 22 arg, Ioann 10/22; BielKron 153; Eleutheria, Latine Libertatis solennia, Obchód wypuřzczenia z niewóli. Mącz 101d; RejPos 36v, 87v, 89v marg, 100, 144, 306v marg; BudBib 2.Esdr 13/14; Strofuie Korynthiany/ iz ná obchodzie Wieczery Páńskiey/ iedni drugich nie czekáli WujNT 604. Cf »obchod narodzenia«, »obchod pamiátki«, »obchod święta«.

obchod za kogo (1): [Tertullianus] Anniwerfarze álbo roczne obchody zá żonę wřpomina. WujJud 229.

obchod czyj (1): przed oknem komorki oney/ dwa chory śpiewájących ftánęły: [...] y w tym niebiefkich duchow obchodzie/ gdy tákie przed komorką śpiewánie było: Romule świętey duřzá/ z ciáá wyřzłá SkarŻyw 589.

W połączeniach szeregowych (11): KromRozm II k4; KromRozm III E3v; Dla tzego lié kořdego roku pieniędzy vpominaćie/ zá Mřze/ zá Konduky/ zá Trycezyny/ zá Wilie/ y zá infze obchody? KrowObr 76, 76, 78; BielKron 419v; Mystera, Táymne ofiáry/ cerimonie/ álbo obchody/ też obrzędy kořcielne. Mącz 240b, 118d, 366d; RejAp 111; Pan/ którégo wiáreř/ caeremoniae/ y obchody bróniřz/ ftáwi lié zá cię OrzJan 106.

W charakterystycznych połączeniach: obchod chwalebny, do wiary naleřący, pogański, prawdziwy, wierny, wymyslny; obchod męki (pańskiey, pana Krystusowej) (5), niebieskich duchow, odkupienia (naszego), pořwiácania, szabat (2), świętych męczenników, (ostatecznej) wieczery (pańskiey) (2), Wielkiej nocy (święta wielkanocnego) (2).

Zwroty: »obchod (u)czynić« [szyk zmienny] (5): wřzytkim iednáko rzeczy przychodzá/ czyniáćemu obchod kořcielny y pořmiewáiąćemu lié s tego/ świętemu y grzeřznikowi/ przyřięźnikowi y

chroniącemu nie przyięgi. *BielKron* 81v; ilekroć szędłszy nie społu/ [..] vczyniemy tym kftałtem/ iáko lám vftáwił/ obchod á pámiątkę oney oštáteczney wieczerzey iego *RejPos* 87v, 100, 226; Concelebro – Święcę, obchod czinię. *Calep* 230b.

»obchod ustawić (a. postanowić)« = *tradere mysteria et sacrificia PolAnt* [szyk zmienny] (4): *BielKron* 153; Ceremonias sancire, Nieyákie cerimonie á obrzędy álbo obchodi vftáwić. *Mącz* 366d, 398d; *BudBib Sap* 14/15.

Wyrażenia: »bałwański obchod« (1): beftia náftáwiał dziwnych fwiąt.[...] z rozmáitemi bałwańskimi obchody y procesyámi *RejAp* 110v.

»obchod cielesny« = *obrzędy dotyczące ciała* (1): [*ustawy pierwszego przymierza*] W pokármiech tylko/ y w pićiu/ y w rozmáitym omyćiu/ y w obchodziech cíielefnych [*Solummodo in cibis et potibus, et variis baptismatibus, et iustitiis carnis*] áż/ do czáłu nápráwienia záložone. *BibRadz Hebr* 9/10.

»obchody kościelne« = *obsequia Ecclesiarum JanStat* [szyk 7:1] (8): *KromRozm II* k4; [*Jakub, brat Pana Krystusa*] Vftáwił też fiedm Dyakonow/ áby tym vftáwiczniey obchody kościelne były *BielKron* 139v, 81v, 155; Caerimonia vel Caerimoniae, Kościelne obchody/ álbo obrzędy. *Mącz* 30c, 118d; *ReszPrz* 29; *SarnStat* 298.

»obchod narodzenia« (1): Genethlia – Obchod narodzenia. *Calep* 450a.

»obchod pamiątki« (2): toć iest wdzyęczny obchod pámiątki tey fwiętey pánnny *RejPos* 306v, 339v.

»pobożny (a. nabożny a. boży) obchod« (3): Sacrum est ritus, Pobożny/ chwalebny obchód álbo obyczay. *Mącz* 363a; *RejPos* 227; Gottesdienft. Boża służbá. Boży obchod. Ritus, cultus, religio. *Calag* 253a.

»roczny. doroczny obchod« = *anniversaria sacra, anniversarius dies, annua sacra, annua solennia Cn* [szyk 4:1] (4:1): Solennitas, Vrocziťość/ roczny obchód. *Mącz* 398d, 118d, 120d; *WujJud* 229; Stolicá Rzymfka/ [...] fwiąt doróczny obchód/ w Káalendarzu licząc/ y tego nie zániedbála/ áby Wielkiéynocy/ fwięta tak zacnégo/ [...] záwždy pámiątká bywála *Oczko* 30.

»obchod święta, dnia świętego« [szyk 11:2] (8:5): *KromRozm III* F5v; *KrowObr* 175v; *BibRadz Deut* 31/10; Kápłani ludu Izráelskiego/ [...] Ná obchod fwiąt vroczyťtych ná trábách trábili *BibRadzBaz ktv*; chce Pan pátrzyć chwały fwoiey/ y obchodow dni fwoich fwiętych. *RejPos* 228v, 224, 226, 227 [2 r.], 273v, 304v; *Oczko* 30; prósi wftykch Bogow [...] áby raczyli od nich miłóściwie przyiąć obchod y ofiárę onego Świętá *StryjKron* 161.

»uroczysty obchod« = *solenne et statum sacrificium Mącz* [szyk 4:1] (5): Niechay nas obroni Świętego Iędrzeiá vrotzyťty obchod. *KrowObr* 163, 175v; Solemne instituere, Yáki vroczyťty obchód álbo yákie obrzędy vrocziťte vftáwić. *Mącz* 398d, 398d, 417c.

»wdzięczny (a. nawdzięczniejszy) obchod« (3): tho iest nawdzięczniejszy obchod v niego fwięta iego/ gdy ieden drugiemu okázuie Krześciáńfką powinność fwoię *RejPos* 227, 306v *margin*, 306v.

»wielki obchod« (1): Solennitas – Dzen zwielkimi obchodi. *Calep* 988b; [Stamtąd szliśmy z procesją do wielkiego kościoła Św. Tyta, gdzie głowę jego całą z wielkim obchodem nam ukazowano. *RadzPodróż* 22].

»zaduszny obchod« = *funebria sacra, parentatio, solenne funeris Cn (1)*: Feralia, sacrificia parentalia quaedam a ferendo dicta, [...] Ofiary á obchodzenie Swiát álbo rocznych obchódów y Zadufznych *Mqcz* 120d.

»obchody zwierzchowne (a. zwierzchnie)« (2): *BibRadz Is 1 arg*; miedzy infzymi obchodami zwierzchnimi/ ktore Pan Bog żydom/ [...] chowác rofkazał/ była też tá/ iz kázdego piécdziéstnego roku/ Twoim fługom álbo niewolnikom wolność dawáli *ReszList* 146.

»żałobliwe obchody« (1): [*Luter się zgadza*] iz żałobliwe obchody męki páná Kryftufowey przed wyelką nocą/ y ine wítawy kołcyelne błazeńftwá fą *KromRozm I F2v*.

Szeregi: »anniwersarze albo obchody« (1): *WujJud* 229 *cf obchod za kogo*.

»cerymonije i (a) obchody« [*szyk 2:1*] (3): *BibRadz Is 1 arg*; Fastorum libri. Xięgi wízelákich wítaw y Cerymoniey á obchodów rocznych. *Mqcz* 118d; *BudBib Sap* 14/15.

»obchod albo (i) obrzęd« (3): *Mqcz* 30c, 398d; Prowadzili potym do Wilná ciáło iego Synowie y wízytko Rycerftwo/ á tám obyczáiem Xiążęcym według obchodow y obrzędow pogáńskich/ złożywłzy wielki ftos ímolney íofniny [...] grob mu nágotowáli *StryjKron* 411.

»[nie] ofiara i (ani, albo) obchod« [*szyk 2:1*] (3): A niepotrzebuiełz zá to żadnych ofiar/ áni żadnych obchodow *RejPs* 60v; *Mqcz* 251b; *StryjKron* 161.

»pamiętka a obchod« [*szyk 2:1*] (3): Swieci nam pámiátká á obchod męki iego w fwiętym cieie á we krwi iego *RejPos* 36v, 87v, 144.

»rządy i obchody« (1): *CEchy/ [...]* wedle piérwłzych Státuów podnośimy/ y w niwecz obrácamy: oprócz rządów y obchodów kościelnych [*praeter ordinem et obsequia Ecclesiarum JanStat* 280]. *SarnStat* 298.

»służba boża i obchody« (1): Czechowie od ś. Woyciechá náukę zbáwienną poználi/ [...] w teyże to wierze potwierzeni y vmocnieni/ y w porządńá fprawę fłuzby BOżey y obchodow kościelnych/ wítawieni byli. *ReszPrz* 29.

»świętobliwość albo obchod« (1): Soteria, Swiátobliwość álbo obchód v ítarych był/ dla ofięgnienia zdrowia. *Mqcz* 403d.

»święta a obchody« (1): A toć fą práwe fwiętá á wierne obchody pámiátki ich/ gdy ich fwiętą wiárę/ ítałość/ y dołkonáłość żywothow ich [*świętych męczenników*] wípominamy *RejPos* 339v.

a. *Obrzędy związane z grzebaniem zmarłych; pogrzeb; obsequium HistAl; exequiae, funebrium iustum Mqcz (24)* : to bárzo trefno iełt/ Krzełciánfdm pogrzebem zwác ten obchod *OrzList* b3v; *Mqcz* 120d, 140d; *BiałKat* 356; [*pijanice*] íobie nie biełiády ále iáwne obchody á groby iełcze zá żywotá gotuią *RejZwierc* 62.

Zwroty: »nieś z wielkim obchodem« (1): złożył Alexander ciáło iego/ á z wielkim obchodem niefli ná pogrzeb [*cum magno illud portabat obsequio*] *HistAl* G2v.

»przyjść na obchod« (1): Niechay przyyda ná obchod moy Perłowie Medi y Grekowie [*Veniant in obsequium meum Perse, Macedonii et Greci*]/ [...] á mowiac to w rękú Alexandrowych vmárł. *HistAl* G2.

»sprawowác obchod« (1): Tego czáfu była Kometá Máiiá/ y vmárłá Celárzowa Rzymfka Izábellá/ ktorey Krol Fráncufki íprawowál żálobny obchod w Lutecyey. *BielKron* 217v.

»obchod śpiewać« (1): w prześciéradło Iezufa wwinęli/ główkę ij oczy iemu zakryli/ [...] Anieli iemu obchod śpiéwali. *OpecŻyw* 157v.

»obchod (u)czynić [w tym: komu (4)]« (6): kazála [Dydo] náložyc łtos drew ná gorze przed Kártago/ puściwłzy głos iż to mężowi pirwłzemu Sycheułowowi obchod czyni *BielKron* 75v, 425v [2 r.]; Parento, Obchód czynię/ pogrzeb śpráwuyę rodziców łwoyim. *Mącz* 278c, 140d, 400c.

Wyrażenia: »obchod nabożny« (1): miełzcżanie Krákwófcy [...] łwoie obchody czynili dofyć żałobliwe y nabożne *BielKron* 425v.

»obchod pogrzebny, pogrzebowy, pogrzebu, przy pogrzebie« = *iusta, ludi funebries, parentatio, pompa funebris* *Mącz* [szyk 7:3] (7:1:1:1): Iusta, Pogrzeb á obchód pogrzebny. *Mącz* 179b, 140d, 278c, 309a, 385c, 392c, 481c; *StryjKron* 411; Iusta – Obchod przy pogrzebie zmarłego. *Calep* 572a; *WujNT Act* 8/2.

[»obchod umarłych«: Iusta mortuorum sacrificia. obchod zmarlich *Cervus Inst* H6v.]

»wielki obchod« (1): *HistAl* G2v cf »nieść z wielkim obchodem«.

»żałobny (a. żałobliwy) obchod« (2): *BielKron* 217v cf »sprawować obchod«, *BielKron* 425v cf »obchod nabożny«.

2. *Długi, rozbudowany wywód, okres w sensie retorycznym* (2) : *Periodica oratione uti, Circuitio et Anfractus, Obchód/ Krążenie, y Lomiłtość*. *Mącz* 104d; *Periodus*. Latine *circuitus ambitus, vel clausula*, Gála zupełna łentencia álbo mowá w rzeczy/ też obchód. *Mącz* 291b.

3. *Krużganek, korytarz; ambitus, peribolum* *Mącz*; *circuitus* *Calep* (4) : *Peribolus* latine *ambitus*, Obchód/ okrąg. *Mącz* 291b.

Szereg: »obchod, (i, albo) ganek« (3): *Peristilium et peristylum*, Latine *circumcolumnium*, Około słupie/ to yełt budowanie gdzie wkoło słupy łtoyá yáko i w klałtorzech bywáýą obchody álbo ganki. *Mącz* 291c, 181a; *Circuitus* – Obchod, ganek. *Calep* 197b.

4. *Sposób życia, zachowywanie się* (6) : *Rusticatio*, Wieśny żywot/ kmieci obchód. *Mącz* 362b.

Zwroty: »sprawować się w obchodzie swoim« (1): gdziekolwiek wyrzyłz takiego człowieká/ który rádá á śpráwá thego tho ciemnego kfiążęciá śpráwuie fie w obchodzie łwoim/ [...] á zówždy lekkość/ łromotá/ á zła łława około domu iego. *RejPos* 115v.

»swe [przed kim] obchody sprawić« = *złozyc sprawę ze swego sposobu życia* (1): Ze wczáfu ná wczás póýdą aż łye włzyfcy łtáwiá/ Y łwé przed pánem obchody śpráwiá. *KochPs* 126.

Wyrażenia: »szczęśliwy obchod« (1): Moizełz pożegnał włzytki dwánałcie narodow z ofobná/ dáiąc im błogołłáwieńłtwo/ winłzuiąc im łzczęśliwy obchod ná łwecie wiecznie y potomkom ich. *BielKron* 45v.

a. *Ubieganie się o coś* (2) : *Ambitio*, Obchód/ Też Pycha. Pożądanie czći y Sławy. [...] *Ambitus*, Obchod/ Trwanie álbo łtanie o co. *Mącz* 104d.

5. *Zajęcie, zatrudnienie, praca* (7) : ia gdybych opuścił then obchod łwoy/ s kthorego y żywność łwá y potrzeby łwoie mam/ wierę niewiem kthoby mi táki drugi łtoł nágotował *RejPos* 325v, 74v, 325v; nie miał woley áni żoná/ áni tymi łwieckimi obchody zábáwiác żywotá łwego. *SkarŻyw* 234; *SarnStat* 240; [A ták gdy was pozwie Fáraon y rzecze: co zá obchod wálz? [*Quod est opus vestrum?*] Tedy rzeczećie: páłtyrzmi dobytów byli niewolnicy twoi *BudBib Gen* 46/33 (*Linde*)].

obchod z czym (1): Scrutaria. Przekupowanie/ y obchód s takowemi ftáremi gratámi. *Mącz* 376b.
W charakterystycznych połączeniach: obchod miejski, świecki, wszytek.

Szereg: »staranie a obchod« (1): (*marg*) Pan pocźciwey pracy nie zákázuie. (-) Nie mnimayże ábyć thu Pan troy zákázował pocźciwego ftáránia á obchodu twego *RejPos* 219.

6. Źródło dochodu lub zysku (4) : kałdzi spoddanich Czefárza ye⁸⁰ M. y nałzich tesz mogl bicz bełpyeczen a łwego obchodv y poziwienia pewien *LibLeg* 11/23; Dáią Krześciáni ktorzy máią łwe obchody czwarte części tak z roley iáko z rzemioł *BielKron* 261v; Drugi godzi iákoby był wftępnem do báby [*tj. ubogim mężem majątnej żony*]/ Ale y ftąd troy obchod/ będzie ząwždy łłáby. [...] Vtráciwłzy iey dobre/ łam potym vćieczelz. *BielSat* D4; *BielRozm* 31.

Synonimy: **1.** obrząd, obyczaj, święcenie, święto, uroczystość; **a.** pochowanie, pogrzeb; **2.** obwod; **3.** ambit, ganek, krużganek, podsienie, przechodziniec, przysionek; **4.** byt, istność, egzystencja, życie, żywot; **5.** praca, robota, zatrudnienie; **6.** dzierzawa, imienie, intrata, majątność, pobor, pożytek.

Cf **OBCHODZENIE, [OBYCHOD]**

MC